
L'udovít Boor și Ivan Bujna

– personalități ale slovacilor evanghelici din România în secolul XX

Gheorghe Dušan VANKO

Cuvinte cheie: personalități istorice, Ludovít Augustín Boor, Ivan Bujna, preoți evanghelici, slovaci evanghelici din România.

Schlüsselwörter: Geschichte Persönlichkeiten, Ludovít Augustín Boor, Ivan Bujna, Evangelische Pfarrer, Evangelische Slowaken in Rumänien.

Kľúčové slová: dejiny osobnosti, Ludovít Augustín Boor, Ivan Bujna, Evanjelický farár, Slovenskí evanjelici v Rumunsku.

Slovacii evanghelici reprezintă o minoritate etnică și confesională în România, existentă pe aceste meleaguri din anul 1747, când a fost înființată prima comunitate la Mocrea (Apatelek), județul Arad. Cea mai mare comunitate evanghelică slovacă a fost fondată pe teritoriul actual al României la Nădlac (Nagylak), județul Arad, rămânând până în prezent cea mai reprezentativă localitate a slovacilor din România, nu numai a celor evanghelici. Biserica cea mai numeros reprezentată în rândul slovacilor din România este în prezent cea romano-catolică. Conform datelor recensământului populației din anul 1992 în România trăiesc 11850 de slovaci aparținând acestei confesiuni (67,22% din totalul populației slovace), în timp ce de biserică evanghelică – lutherană, a doua ca și număr de enoriași slovaci, aparțin 3040 de cetățeni de etnie slovacă (17,65%)¹. Pe lângă cele două biserici trăiesc în România 679 de slovaci ortodocși (3,94%), 623 pentecostali (3,62%), 607 de slovaci greco-catolici (3,52%), 682 (3,96%) aparținând de alte biserici, în timp ce restul de 15 cetățeni de naționalitate slovacă (0,96%) s-au declarat fără o identitate bisericească.

Parte integrantă a istoriei slovacilor pe aceste meleaguri sunt și personalitățile, care au stat în fruntea comunităților în momentele bune, fericite, dar și în cele mai puțin plăcute, care s-au constituit în adevărate pietre de încercare a fidelității către biserică și către naționalitate a acestor comunități. În acest material ne vom apleca asupra a doi conducători, lideri adevărați ai comunității evanghelice slovace din Nădlac, care însă prin activitatea lor au marcat în mod pozitiv existența tuturor slovacilor evanghelici din România, putem afirma chiar că au influențat cursul existenței acestei etnii în general, în deceniile care au urmat activității și vieții lor.

Eudovít Augustín Boor (30 august 1855 - 25 martie 1924)

Una din cele mai importante personalități ale evanghelicilor slovaci din România a fost Ludovít Augustín Boor, preot în Nădlac, a cărui activitate a depășit ca importanță granițele comunității nădlăcane, influențând comitatele Arad și Cenad, cu ecou chiar în toată Europa centrală².

Ludovít Augustín Boor s-a născut în data de 30 august 1855 la Bukovec / Bukócz (Slovacia de astăzi), în familia preotului și scriitorului evanghelic Ján Juraj Boor și a lui Hermína, născ. Šuleková. Provenea din vechea familie slovacă Boor. Școala a urmat-o la Nitrianská Streda / Nyitrašerzdahely, Krajné și Žiharec / Zsigárd, gimnaziul absolvindu-l la Revúca / Großrauschenbach (toate localități din Slovacia de astăzi) apoi liceul evanghelic

1 <http://www.slovacivrumunsku.sk/01-far.php>. (accesat la 14.12.2012)

2 Ondrej ŠTEFANKO, *Ludovít Boor a pravá tvár jednej utópie (Ludovít Boor și fața adevărată a unei utopii)*. In: Ondrej Štefanko, *Ponachodené súvislosti (Continuități aflate)*. Nadlak, Vydavateľstvo Ivan Krasko 2004, p. 57.

la Bratislava, unde a luat bacalaureatul cum laude în anul 1874. Teologia a studiat-o la Viena și Basel. Serviciul militar l-a satisfăcut în Bosnia și Herțegovina. După hirotonire, în anul 1877 acceptase postul de capelan la Krajné, comitatul Myjava, locul de slujire al tatălui său. Aici primi oferta de a sluji ca și capelan alături de Andrej Szeberényi (1824-1895, preot la Nădlac / Nagylak între anii 1855-1895), care a fost în acea perioadă și deputat în parlamentul de la Pesta. A rămas aici însă numai patru luni, fiindcă după moartea subită a tatălui său a fost invitat să ocupe postul din Krajné, unde în anul 1879 fusese ales în unanimitate preot titular. Aici la Krajné se căsătorise cu Hermína Erdelská, fiica notarului raional. În anii 1886-1888 a inițiat aici construirea parohiei și a școlii din Podkylava și Korytnianske Kopanice (Slovacia de astăzi). La invitația lui J.M. Hurban a oficiat în data de 29 septembrie 1880 serviciul divin festiv în cadrul ceremoniei jubiliare a *Cărții concordiei* (conține mărturisirile de credință ale bisericii evanghelice C.A.) din Častkov³. Mult timp ocupă funcția de greșier protopopial și tot greșier de limbă maghiară și în cadrul Districtului Cisdunărean. În anul 1895, după moartea fostului său principal, preot senior – Andrej Szeberényi, fusese ales ca preot secund în Nădlac, după moartea lui Karol Hrdlička devenind preot principal⁴.

După venirea sa la Nădlac, enoriașii au putut constata foarte curând ce calități deosebite avea: bunătate, talent, jovialitate, dar în același timp au beneficiat de truda lui deosebită în interesul poporului slovac. În acest context, un contemporan, Matej Radix a consemnat, chiar dacă nu era considerat un adept al lui Boor: „După venirea lui Ludovít Boor printre noi, a început o nouă viață nu numai din punct de vedere al conștiinței naționale, dar și din punct de vedere economic și social”⁵. Într-adevăr toate manifestările slovacilor nădlăcani, în viața confesională, națională, economică dar și politică au fost marcate de personalitatea sa. O asemenea personalitate complexă, cum a fost Ludovít Boor, trebuie abordată din mai multe unghiuri.

Cea mai importantă activitate a lui Boor la Nădlac, credem că este demersul de înființare a protopopiatului evanghelic slovac din România, un proces complex, dar în același timp de o importanță covârșitoare pentru evoluția viitoare a istoriei acestui mic grup etnic și confesional.

Trebuie stipulat faptul că, comunitățile evanghelice de pe teritoriul României de astăzi, aparținuseră la început, împreună cu ceilalți evanghelici din Banat, de același protopopiat – Békés-Banat, înființat la 3 noiembrie 1791. În anul 1836 acest protopopiat s-a împărțit în două: Protopopiatul de Békes, în care erau incluse 18 comunități bisericești, printre care Mocrea, Nădlac, Semlac, Arad, pentru a enumera doar comunitățile care au fost legate de-a lungul existenței lor de protopopiatul slovac, și Protopopiatul de Banat, în care erau incluse inițial 12 comunități, dintre care amintim Butin, Vucova, Timișoara⁶, la care s-au adăgat cu timpul alte 10 comunități germane. Merită menționat în acest context că cele mai mari șase comunități din acest protopopiat au fost ale slovacilor, iar în alte trei erau cuprinși și slovaci⁷. Despre păstorii spirituali ai protopopiatului de Banat, afirmă Karol Adolf Kernúch, născut la Vucova, fiul preotului local Daniel Kernúch, ulterior trecut la Butin, autor al breviarului istoric „*A bánáti ágost. hitv. esperesség monografiája* (Monografia Protopopiatului Evanghelic C.A. de Banat), că erau originari din Slovacia sau din comitatul Békes și au fost în marea lor majoritate slovaci, sau de origine slovacă⁸, afirmație valabilă foarte probabil și pentru protopopiatul de Békes.

3 *Evanjelici v dejinách slovenskej kultúry* (Evanghelicii în istoria culturii slovace). Vol. 1 – 2. A – Z. Ediția 2., refăcută, corectată și întregită. (1. ediție Tranoscus Liptovský Mikuláš, 1997), p. 40.

4 Ivan BUJNA, *Stručný nástin dejín cirkve evanjelickej a. v. v Nadľaku - Od roku 1853 do roku 1912. (Scurtă schiță a istoriei Comunității Evanghelice C.A. din Nădlac – din anul 1853 până la anul 1912)*. F. Klimeš – în Liptovský Mikuláš 1912, p. 109.

5 Matej RÁDIX, *Dejiny nadlacksých Slovákov od roku 1903-ho do roku 1953-ho tj. 150 ročná pamiatka, ktorá nebola zadržaná, snád' nemal to kto previesť a či pre neprajné pomery* (Istoria slovacilor din Nădlac din anul 1903 până în 1953, adică aniversarea a 150 de ani care nu s-a ținut, probabil nu a avut cine s-o realizeze sau poate din cauza condițiilor neprielnice). In: *Dve Kroniky*. [Na vyd. pripr., pozn. a dosl. nap./ Editare, note și postfață]: Ondrej Štefanko. Nadlak, 1995, p. 8.

6 Ondrej PEŤKOVSKÝ, *Evanjelický cirkevný zbor v Nadľaku a dolnozemsí Slováci v prvých desaťročiach po dosťahovaní. (Comunitatea evanghelică din Nădlac și slovacii din Ținuturile de Câmpie, în primele decenii de după colonizare.)* In: *200 rokov života Slovákov v Nadľaku - Zborník materiálov z rovnomennej medzinárodnej konferencie... (200 de ani de existență a slovacilor la Nădlac – Culegere de referate de la conferința cu același nume...)* Nadlak, Vydavateľstvo Ivan Krasko 2003, p. 139.

7 *Ibidem*.

8 Edgar MÜLLER, *Entstehung und Frühgeschichte der evangelischen Kirchengemeinden A. B. Im Banater evangelischen Kirchenbezirk A. B. Übersetzung, Anmerkungen, Ergänzungen, Erinnerungen*. Karansebes 1971. Ediția inițială: KERNÚCH, Károly Adolf: *A bánáti ágost. hitv. esperesség monografiája. Az esperesség önállóságának 50 éves fordulója alkalmából az egyházmegye megbízásából emlékül írta*. Temesvár, 1886 (Ism. Prot. Egyh. és Isk. Lap 42. sz.).